

asfest) irani, sense la reduplicació secundària semítica, vagi donar el val. *alfàs* [1497, *AlcM*, gairebé tan antic com *alfalç*] per dissimilació de les *ss* ajudada poderosament per l'*al-* dels arabismes; llavors l'*alfalç* general catalano-aragonès resultaria d'un compromís entre *alfàs* i l'*alfàlfeç* antic, de gènesi semblant a la de l'*alfalfa* castellana; i ben mirat la forma *fašša*, després acorralada cap al Sudan, el Sàhara i l'Atlas marroquí, podria sortir d'aquest **aššaš* suposat. Com que de tota manera el val. *alfàs* no és gaire fàcil d'explicar com una alteració d'*alfals*, aquesta suggestiva idea no manca de versemblança, si bé està destinada a restar ben incerta mentre no es trobi documentació antiga d'*alfàs*. No fóra pas aquest cas l'únic en què un iranisme, severament reprimat pels puristes i alfaquins àrabs, a penes es conegui més que com a orientalisme hispànic (*šarnaca* 'llebreta', *dau*, *basa*, *toca* i algun altre), tot i haver circulat a través del Nord d'Àfrica.

DERIV.: *Alfalsar*. *Alfalsar*. *Alfalsera*.

1 «De *alfalfeç* sia donada delma --- si no-s darà a les bèsties del senyor ---», en la Sentència sobre els Delmes atribuïda tradicionalment a Jaume I però coneguda només en els Furs de València publicats en aquella data: reflecteixen un text més antic, però potser no gaire anterior, sobretot en les seves formes, al S. xv. Consta que d'aquesta font va pendre Sanelo «*alfalfeç*: alfalfa yerva» (E25v, amb nota de Gulsoy, p. 295). — 2 *alfáus* a Mallorca (*BDLC* IV, 272), *alfáus* a Ciutadella (Moll, *BDLC* XIII, 183). — 3 Alwin Kuhn (*RLiR* XI, 102) ho confirma per a tota aquesta ampla zona, àdhuc a Echo, i incloent-hi la Serra de Guara (Bolea i Loarre), però amb evident ignorància del català, ho pren insosteniblement per un cas de *f* canviada en *θ*, segons la vaga i rebregada teoria de l'«equivalència acústica». Per al mateix Echo, i per a Ansó, dóna en canvi un *alfálfe*, però això sí que deu ser una... equivalència acústica — o, diguem les coses pel seu nom —, un error d'audició per part d'ell, car està contradit per Casacuberta; i també Bergmann va oir *alfalce* a Ansó (*Grenzgebiet Ar.-Navarra*, 66). — 4 Que és la nostra «Medicago sativa», forma que, partint de la dissimilada *alfarfa* (usada en castellà per alguns clàssics), alterà de més a més la vocal, per confusió amb la designació d'una altra planta, de nom àrab i molt semblant, cast. *alholva* «Trigonella foenum graecum», que és en portuguès *alforfa* (i cf. cast. *alforfón* 'fajol').

ALFANEÇ, 'espècie de falco' (forma variant o errada *alfanet*), V. DCEC I, 111 (s. v. ALFANEQUE I); *alfaneque* 'recinte de tela que voltava una gran tenda o un pavelló de lilit' (ALFANEQUE II, en el DCEC), que reapareix en González de Clavijo (195.32, ed. Estrada CLXXIV), degué passar també a designar, a Catalunya i Aragó, una +mena de tela o pell usada amb aquest fi, d'on: «un super-lecto de *alfanec* cooperato de annamath», doc. de fi S. XI en el *Cart.* de Fanlo (111); «las pieles cordobesas o espanescas, también llamadas *alfanechas* (a veces cubiertas de gualabrú

negro), tan apreciadas en el Afranğ, y por una de las que entregó, cierta mujer llamada Cusca, una tierra y viña en Premià, en 1009» (Ca. Candi, *Misc. Hist. Cat.* II, 25). Per a un peix, *alfaneca*, veg. Barbier, *RLR* LVII, 295ss.

ALFANGE, 'sabre moro', V. DCEC; també adaptat com a femení *alfanja* [1561, *AlcM*, del qual *alfanja*, en un text eivissenc de 1602, *Entreveniments*, p. 56, pot ser mera grafia imperfecta].

DERIV.: *Alfanjada* [1561].

ALFAQUI, 'sacerdot i doctor musulmà', de l'àr. *faqih* 'teòleg i jurisconsult' (de l'arrel *faqaha* 'compendre, ser intel·ligent'). □ 1.ª doc.: 1413.

Referint-se a Azmet Hanaxa, home docte que vivia a la vall d'Alfàndec (Valldigna, veg. la nota de Sanchis Sivera): «així -s convertí hun *alfaquí* en aquests dies passats», St. Vicent Ferrer, *Quaresma*, 199.80.

2 És sabut que la jurisprudència i la teologia musulmanes formen un sol cos, basat en l'Alcorà (cf. Dozy, *Gloss.*, 108; Neuvonen, 151; DCEC I, 112, ALFAQUI). Per això i per la semblança fònica el mot s'ha confós sovint, almenys entre els cristians, amb *hakim* 'savi, especialment filòsof o metge' (de l'arrel *hakama* 'saber'), que va donar el cast. *alfaquí* (en els Llibres alfonsins d'astronomia, 1260-70); d'aquest, més aviat, ve *alfaquim* en la *Cròn.* de Jaume I: «e l'alfaquim qui anava per trujamà» (ed. Ag., 122); igual p. 122, i amb lliçó incorrecta, p. 167, «un *alfaquim* nostre de Saragoça», amb el derivat *alfaquimat* (1315, *Llibre de rendes Val.*); per a *alfaquim* en el sentit de 'savi' i potser 'secretari, intèrpret', *Al-And.* xx, 31.

3 *Alfara* 'menjada' (?), V. *alifara* + *Alfarcar* en un text castellanenc de 1730 (Traver, *Antigs. Cast. Plana*, p. 30; per al context, veg. *llefardar* en LLEFRE), potser és derivat o alteració del castellà *alfarje*, veg. DCEC I i II (ALFARJE).

4 ALFARDA, en el sentit de tribut, de l'àr. *fárda* id., de l'arrel *f-r-d* 'manar', 'imposar'; en el de 'peça de vestir de les dones', de l'àr. *fárda* 'cada una de les dues peces que constitueixen un tot (batent d'una porta, etc.)', 'cada una de les dues peces de drap amb què les dones es cobreixen el pit, el ventre i les cuixes'. □ 1.ª doc.: 1) 1315, en els Llibres de rendes reials (*AlcM*); 2) 1398, B. Metge.

La dama coqueta mana a la serventa: «leva 'm aquell mirall petit que m'has posat detràs l'orella, e posa'l pus luny un poc; adoba'm l'*alfarda*, que no -m cobra tant los pits», *Somni* (III; *NCl.*, 110.16): «yo só qui compre / *alfarda*, treça, / listada peça, / bell drap de coll ---», JRoig (*Spill*, v. 2155), cf. el començari de Chabàs; s'han donat ben varies explicacions errònies del que era l'*alfarda*, a rectificar perquè sempre es tracta de la peça que tapava part del cos de la dona, en particular el pit; cf. Steiger, *Festschrift Jud.*, 1943, 661-2 (rectificant *BRÆ* IX, 512-6; Baist, *R.-Forsch.* IV, 378); veg. DCEC I, 112.¹ Com a nom d'un